

SULYOK LÁSZLÓ

Hajléktalanszállók Kőbányán

Kőbányán lakom, panelban. Kutyámmal gyakran sétálok el egészen odáig (Gránátos utca), ahol ki van írva: Pro domo, Peremhelyzetű Csoportok Módszertani Osztálya. Utcai gondozó szolgálat. Keddtől péntekig, 9–16 óráig. Gondoltam, ha már egyszer ilyen közel van hozzám, megnézem, milyen belül. Az itt tapasztaltakról szólnak a következő vallomások.

Vezetőikkel és lakóikkal egyaránt beszélgettem, de a neveket nem teszem közzé. Legyen az első a gránátos utcai absztinens szálló egyik alapító szociális munkása.

A Pro domo szociális munkatársa

Ez az intézmény, a Pro domo védett szállója tulajdonképpen absztinens szálló. Azt jelenti, hogy az ide kerülő hajléktalanok szenvedélybetegek, még hozzá alkoholisták. Csak alkoholistákkal foglalkozunk. Általában kórházból vesszük föl a klienseinket, ahol már bekerülnek egy alkoholelvonóra, és fizikailag nagyjából rendeződnek. Tehát a közvetlen életveszély elmúlik, a delírium veszélye megszűnik. A kórházban eltöltenek néhány hetet. Az ottani szociális munkás vagy szociális nővér fölveszi velünk a kapcsolatot, és megszervez velünk egy találkozót. A felvételi beszélgetés után, ha úgy döntünk, hogy együtt tudunk működni, akkor bekerülhetnek ide. A felvételi beszélgetésben kiderül, mennyire motivált az illető hajléktalan; tudja-e vállalni az életformaváltást. Mi nemcsak azt várjuk el, hogy absztinens legyen az illető, tehát tegye le a poharat, hanem hogy a következő lépés megtételére is képes legyen, ami nem más, mint az életformaváltás. Ha úgy látjuk, hogy a jelentkező ezt komolyan gondolja, megvannak a motívumai hozzá, akkor föl vesszük.

A felvételi beszélgetésen nem kérünk kicsiszolt elveket és filozófiákat. Csupán azt kívánjuk, hogy legalább minimális betegségtudata legyen. Elismerje, hogy helyzetét magának és az alkoholnak „köszönheti”. Ha ezt valamilyen fokon meg tudja fogalmazni, akkor megvan az együttműködés lehetősége. A későbbiekben egyértelműen kiderül, hogy mi maximálisan számítunk az ő tenniakarására. Ez az intézmény

nem olyan, hogy mi elintézzük, megoldunk helyette feladatokat. Mi arra szerződünk, hogy ő maximálisan kifejtse ezt a tenniakarását. Tehát aki bekerül hozzánk, az már fizikailag, alapszinten rendben van. Nem remeg, nem izzad, az elvonási tünetek nagyjából rendeződnek. Gyógyszereket kap a meglévő betegségeire, igazából a mentális rendeződés is elkezdődik. Természetesen hosszú távú, több éves folyamatról van szó, még a legoptimálisabb esetben is. Ennek érdekében intézményünkben két évig tartózkodhat, egyelőre még ingyenesen. Azért mondom, hogy egyelőre, mert a jogszabály előírja, hogy térítési díjat kell szedni. Úgy néz ki, hogy mi egy jelképes összeget fogunk szedni, kb. 1000 Ft-ot. Hadakoztunk mi is a térítési díj ellen, mert ez hátráltat bizonyos folyamatokat. Ha a rehabilitációt írjuk a zászlónkra, annak egyik része a fizikai rehabilitáció, a másik a mentális, a harmadik az anyagi. A rehabilitációnak anyagi gyarapodást kell jelentenie. Ha az ügyfél munkába áll, megtanul megtakarítani. Ebből a megtakarításból kell finanszíroznia később a lakhatását. Ha viszont én lakbérre elszedem a jövedelmét, azzal a folyamatok ellen hatok. Ráadásul a lakbérfizetési kötelezettség nem motiválja őt arra, hogy továbbra is takarékoskodjon. Másképp kellene motiválni. Egyébként ez a jogszabályok kiforratlanságára mutat. Szerintem ezt így nem lenne szabad előírni. Tehát bekerül hozzánk valaki, és az első találkozásunkkor elmondjuk, hogy valamilyen terápia kötelező, ami a szenvedélybetegsége megszüntetését célozza. A kötelező terápia fából vaskarikának tűnik, itt mégis kötelező bizonyos tudás elsajátítása. Sokkal többet kell tudnia önmagáról és a világról, mint amit eddig tudott. A módszer szabadon választható. Mi elfogadjuk azt is, ha az anonim alkoholista-khoz jár, ha alkoholelles klubba jár, egyéni terápiára jár, ki a városba, itt benn csoportterápiát szervezünk, arra is járhat. Mi csak azt követeljük meg, hogy a felsoroltak valamelyikére járjon. Ezt két évig kell gyakorolnia mindenkinek. A harmadik az együttműködés a gyógyulás érdekében. Erre szerződünk írásban velük.

Az intézmény 19 férőhelyes. 1 háromágyas szobánk van, és 4 négyágyas. Fürdőszoba mosógéppel, konyha, konyhaszekrény, hűtőszekrény mindenkinek. A klubszobában színes televíziót nézhetnek. Konditermünk és vendégszobánk is van, ahol látogatókat fogadhatnak. Elhozhatják a partnerüket egy-két éjszakára, intimszobaként is funkcionál az a helyiség, ott is van külön mosdó, külön WC, külön hűtő. Jelenleg 17-en vagyunk. Meglepő, hogy a tízezer fölötti hajléktalan-tömegből ilyen kevés vállalja a mi feltételeinket, a vázolt körülmények ellenére. Budapesten az absztinens szállók közül három helyen folyik ilyen tevékenység. Vannak szabad férőhelyeink, de nem használják ki a létező lehetőségeket. Ahhoz, hogy egy alkoholista szenvedélybeteg eredményesen vágjon bele ebbe a kúrába, egyéni motívum kell. Tehát nem a szociális munkás kedvéért, nem is a mama kedvéért, vagy a gyereke kedvéért, hanem mert benne fogalmazódott meg valami, amiért nem folytathatja így tovább. Ez bármi lehet. A

lényeg, hogy a saját tűrőképességének a határához érjen. Lehet ez például fizikai ok is: beteg lett miatta, halálközeli élménye van. Lehet az alkohol okozta létbizonytalanság is – rendőrségi problémák, gyonytalanság, megvetettség érzése. Az utat magának kell végigjárnia. Persze, felmerülhet a kérdés, hogy egy alkoholista, aki már totálisan leépült, és azt se tudja, fiú-e vagy lány, leromlott fizikai állapotban van, egyáltalán képes-e erre? Hát nagyon sok esetben képes, nagyon sok esetben nem. A hajléktalan-ellátásban annyira azért már kiépült az ellátó rendszer, hogy szakemberek, szociális munkások dolgoznak ott. Bármelyik fapadoson találnak szociális munkást. Bármennyire el-esett is valaki, a fapadosok nyitva vannak. Aki be akar kerülni, az be tud kerülni egy elvonó-intézménybe. A gond nem ez. Inkább az, hogy a hajléktalanok számához viszonyítva nagyon kevesen választják ezt a viszonylag nehéz, de hosszú távú garanciákat biztosító utat, tehát az absztinenciát és az életmódváltást. A szomszéd épület éppen egy éjszakai menedékhely, egy ún. fapados. Ott más célkitűzések vannak. Mégis áthatolhatatlan fal választ el minket egymástól. Józan paraszti ésszel azt gondolhatnánk, hogy orvosi kezelés után onnan idekerülnek az arra vállalkozók. De ez gyakorlatilag nem így van. Az előzetes kórházi kezelés azért is kell, mert a kórház szimbólum is. A komoly szándék szimbóluma. A bekerülés után 2 hónapig tudunk adni a kliensnek konzervsegélyt, ez azt jelenti, hogy napi egyszeri étkezést tudunk biztosítani, konzervvel. Be tudjuk fizetni a munkaközvetítőhöz, járattuk az Expresszt és a Népszabadságot, s az ügyfélnek magának kell kitalálnia, hol szeretne elhelyezkedni. Na most, ha elakadt, ha látjuk, hogy elbizonytalanodott, akkor esetleg beavatkozunk.

Volt már rá példa, hogy olyan nagy félsz volt az illetőben újra fölvenni a hivatallal a kapcsolatot, olyan kisebbségi érzés volt benne, meg annyi negatív élmény halmozódott fel benne, hogy egyszerűen képtelen volt nekiindulni. Hát akkor elkísértem, de csak annyi, hogy ott álltam mellette, ő intézte az ügyeket, én csak kísértem. Nekem az a dolgom, hogy hitet adjak neki, hogy végre tudja hajtani az életmódváltozást, hogy ráébrezzem, hogy ő semmivel se rosszabb, mint bárki más. Ez már alapjában a mentális segítségnyújtás tárgykörébe tartozik. Ha megváltozik az énképe, akkor megváltozik a világhoz való viszonya is. Mi például csak ajánljuk, hogy célszerű a pénzét valamelyik bankban elhelyeznie, mert ott kamatozik, más nem férhet hozzá, jó, ha van bankkártyája, és a munkahelyen átutalják neki a pénzt. Ha nem tudja, hogyan kell kártyához jutnia, akkor segítünk neki. Azt mondjuk neki: ott van a sorstársad, ő megoldotta, fordulj hozzá bizalommal, menjetek el együtt és csináljátok meg. Ez nagyon fontos, mert a sorstársa segítőtvé válik. Ennek nagyon sok pozitív hozadéka van a segítő szerepben lévő számára, meg a segített számára is, mert ez nagyon hiteles segítség.

A mi intézményünk egyrésztől nagyon liberális, másrésztől viszont nagyon szigorú és merev. Intézetünkben nincs 24 órás ügyelet.

Akkor jönnek, amikor akarnak, mindenki úgy éli az életét, ahogy akarja. Mindenkinek saját kulcsa van, a kapuhoz és a saját szobájához. Nincs portaszolgálat, nincs vasrács, ez nem gettó. Ez szabad, értelmes, eszüknél levő magyar állampolgárok tartózkodási helye. Maximális bizalommal vagyunk irántuk. Ennyiben liberálisak vagyunk. Vendéget is hozhatnak, a közös teremben lehetnek. Amiben viszont nincs pardon, nincs alku, az az absztinencia. Ha valaki csak egyszer is visszaesik, abban a másodpercben már csomagolhat. Ezt ellenőrizzük, van alkoholszondánk, amit szűrőpróbaszerűen alkalmazunk. Természetesen az együttélési normákat be kell tartani. Az agresszióknak bármilyen formája tilos. Még a szóbeli is. Nincs anyázás, nincs lelki terror, nincs csicska, nincs „falubikája”. Ha van, akkor nem automatikusan, de nagyon hamar kívül találhatja magát az illető. Ez a rendszer csak úgy működhet, ha a lakókban van önkontroll, és működik az önfegyelmzés minimális képessége. Csendőr nincs közöttük. A szociális munkás itt van napi 8 órát, de nem 24 órán keresztül. De ő se csendőr. Ha valaki nem képes az alapvető normák betartására, annak itt nincs helye. A lopást szintén nem toleráljuk, ez azonnali elbocsátással jár. A tisztaságban sem ismerünk pardont. Maguk takarítják a szobáikat. A közös termeket takarító nő takarítja, de a hétvégén azokat is a bennlakók takarítják. Előfordul, hogy egy új kliensnek, aki még nem szokta meg, szólni kell, hogy mossál magadra rendesebben stb. Egyébként itt mindenki dolgozik. Aki hosszabb távon itt tud ragadni és absztinens, az el is helyezkedik. Figyelemmel kísérjük, hogy mit kezd a megszerzett jövedelmével. Nagyon nagy az önjutalmazás. Tehát kávé, cigaretta, édesség, ez megy. Sokáig meg voltak fosztva ezektől, amíg kinn kukáztak. Letették az alkoholt és így kompenzálóknak. Ez az idő múlásával azonban csökken.

Az első hónapok vad kávézásokkal és édességhegyek között telnek. Ahogy mondtam, figyeljük, mit tesz a jövedelmével. Tehát fölöltözik, pótolja az apróbb szükségleti eszközöket, tárgyakat. Mondjuk, erre elmegy nagyjából egy év. Az első időkben általában többszöri munkaváltás van, újra szocializálódni kell, újra meg kell tanulni, amit valaha tudtak. Hamar elküldik őket, meg aztán nem mindig a legjobb munkaerők. Valaki néhány évet eltölt törvényen kívül, kisebb gondja is nagyobb lesz annál, minthogy pontos legyen és elviselje a főnök szemétkedését. Sok esetben valóban szemétkedésről van szó. Nagyon vissza tudnak élni azzal, hogy hajléktalanokkal van dolguk, elég rendszeresen kizsákmányolják őket. Hozzánk ideiglenesen bejelentkezhetnek, de a munkaadók nem akarják fölvenni őket addig, amíg nincs bejelentett lakásuk. Nagyon sok a visszaélés a hajléktalanokkal kapcsolatban. Szerintem kormányzati-politikai feladat lenne itt rendet tenni. Éppen úgy, mint a munkaszerződések körüli anomáliák rendezésénél. Hihetetlen, hogy milyen pénzekért próbálják őket dolgoztatni. Persze a mieink még jó helyzetben vannak, mert észnél vannak, mert tiszta a fejük. Nincsenek presszió alatt, hogy most gyorsan-gyor-

san pénzhez kell jutniuk. Itt azért van lakhatás, meg egy darabig kajájuk is van. Az első kétéves periódusunk tavaly zárult. '96 októberben nyitottunk, '98. október–november–decemberben ment el az első turnus. Az első 19 ember közül hétnek sikerült végig csinálnia az első két évet. Nekik már volt állandó munkahelyük, és kétszáz–háromszázezer forintos megtakarításuk.

Három körre osztanám a mi lakóinkat. A külső kör bekerül-kikerül. Mégsem gondolta elég komolyan, legfeljebb csak a vágya volt meg az életmódváltásnak, de a motívumok még nem voltak elég erősek. A középső kör hosszabb-rövidebb absztinens idővel rendelkezik, néhány hónapostól 1 évesig. Nekik már jó esélyük van az elhatározásuk véghezviteléhez. Nálunk csak egyszer két évet lehet itt tartózkodni, tehát visszaesőket nem fogadunk. Ennek több oka is van. Úgy látom, a többi szálló is próbálja ezt az elvet követni. Ha valaki megkapja a lehetőséget, azzal élni kell tudni. Az is motiváló erő, hogy nem jöhet vissza. Azért itt van egy elég komoly probléma is. Igazából az utolsó lépcső nincs kitalálva. Mi legyen azokkal a teljes jogú polgárokkal, akik a társadalom minden elvárásának megfelelnek, dolgoznak, nem isznak, nem bűnöznek, családjukkal tartják a kapcsolatot, a polgári elvárásnak megfelelő életet élnek? A jelenlegi jövedelmi viszonyok között egyszerűen lehetetlen az újrakezdés. Nem is azért, mert nem fogadják be, hanem mert egyszerűen nem lehet annyit keresni, ami szükséges lenne a polgári élethez. Amikor dobálózunk a „polgár” meg a „demokrácia” fogalmával, arra is gondolni kellene, hogy az igazi polgári társadalom nagyon sok segítséget nyújt az ilyen leszakadt emberek újrakezdéséhez. Magyarországon viszont semmi ilyesmi nincsen. Mi minisztériumi fenntartású intézmény vagyunk, gyakorlatilag állami pénzből működünk, a közbülső láncszem vagyunk. Legalul a vad hajléktalanság, a teljes kilátástalanság. Onnan elindul a kliens, nálunk képessé válik néhány dologra, de a visszatérésben ki segíti? A mi klienseink, annak ellenére, hogy valamennyire fizikailag rendbe jönnek, ha megszakadnak, akkor sem tudnak annyit keresni, hogy lakáshoz jussanak. Létezik olyan, nagyon jó szándékú kezdeményezés, hogy hajléktalannak írnak ki lakáspályázatot, és azon néhány százezer forinttal már komoly esélye van a jelentkezőnek. Igen ám, de minden pályázó mögött kell lennie egy intézménynek vagy szervezetnek, amely egyben ajánlja is. Tavaly a főváros kiírt egy pályázatot. A hajléktalanok rehabilitációjával foglalkozó szervezetek, intézmények pályázhattak a klienseik nevében, lakásért. Intézményünkben működik egy „Hajléktalanok a hajléktalanokért” címzésű egyesület. Ők is pályáztak, és kaptak is egy lakást. Az egyesületnek kellett egy úgynevezett feszültségi sorrendet felállítania a rászorulóknak között, és akkor az első helyen lévő kapott. Ezek nagyon tiszteletreméltó kezdeményezések, de még nagyon gyér eredmények ahhoz képest, mint amilyenekre szükség lenne. Igazából nincs megoldva a kérdés.

És most egy másik nyilatkozó: Jőmagam 42 éves vagyok, '94 óta mőködöm ezen a pályán. Előtte kohász voltam, 20 évig, Csepelen dolgoztam a martinban. A végén egészen a főolvasztárságig vittem. 1975-ben érettségiztem, 1976-ban helyezkedtem el Csepelen. 1979-ben megnősültem, született egy lányom. Telt-múlt az idő, olvasztár csak néhány évig voltam. Házasságom megromlott, elváltam. 1990-től vagyok absztinens. Arra gondoltam, hogy amit saját káromon tanultam, az talán mások számára is hasznosítható. Előbb természetesen én is jártam terápiára, elég hosszú ideig, három évig. 1992-ben kezdtem a pszihoterapeuta-képzésre járni, Tündérhegyre, az ottani pszihoterapiás intézetbe. Azért akartam elvégezni azt az iskolát, mert noha van az embernek saját tapasztalata, de ez ahhoz kevés, hogy másokon is segíteni tudjon. Meg kell tőzdelni tematikus tudással. Ennek keretében jártam előbb szocioterapeuta-képzésre. Érdekes módon a hozzáállásom akkor még elég öncélú volt, inkább saját magamnak tanultam. Voltak ugyan segítő attitűdjeim is, de még nem szervezett formában. Csak úgy, ahogyan az egyik szabadult szenvedélybeteg segít a másik, talán még gyakorló betegnek. Ezek amolyan magánkezdeményezések voltak az ismeretségi körömből. Igazából 1995-re ért meg bennem az az elhatározás, hogy elhagyom az eredeti pályámat, mert már semmi újat nem tudott nyújtani. Érdeklődésem már kezdett a hivatásos segítség felé fordulni. 1995-ben kerültem el Csepelről. Akkor kerültem a X. kerület Gránátos utca 2-be. Itt akkor még csak hajléktalanszálló volt. Először az utcán dolgoztam mint szociális munkás. 1995 novemberében csináltunk egy hatfős kísérleti intézményt, ahol már szenvedélybetegekkel dolgoztunk, egy kolleganővel, ketten. Ott dolgoztam egy évig. Ezt mi csináltuk, és mi találtuk ki. Nagyon sokat tanultam abban az időben. Itt kezdtük ennek az intézménynek a szuterénjában, ahol hat ember elfért, két háromágyas szobában. Az intézet vezetője rájött, hogy a hajléktalanok rehabilitációja igazából megoldatlan feladat. Ezért örült annak, amit elkezdtünk. 1996-ban ilyen még nem nagyon volt az országban. A rehabilitáció a jövőt szolgáló program. A főnököm úgy döntött, hogy kísérleti jelleggel és hat fővel indítsuk el ezt az új intézményt. Csináltuk is egy évig a kolleganővel. Nagyon ígéretes dolgok kezdődtek itt. Akkor döntött úgy a vezetőség, hogy az átmeneti szállót megszüntetik, és rehabilitációs szállóvá teszik. A kolleganővel itt folytattuk a munkát. '96 óta járok a lelkész- és szociális munkásképző főiskola levelező tagozatára, most fogok végezni.

A Pro domo egyik munkatársa

Minden iskola nélkül kezdtem. 9 éve csinálom már. Van egy magyar-történelem szakos tanári diplomám, meg egy magyar szakos egyetemi diplomám, és most jelentkeztem pszichológia szakra. Itt négy éve dolgozom. Először hátrányos helyzetű gyerekekkel foglalkoztam, aztán hajléktalanokkal dolgoztam a Twist Olivér Alapítványnál.

Amikor idejöttem, itt még hagyományos átmeneti szálló volt. Ennek nem sok értelmét láttam. Elfekvő munkásszálló jellegű valami volt, ahol szociális munkásként nem lehetett eredményeket felmutatni. Három évvel ezelőtt elkezdünk gondolkozni azon, hogy valahogy nem mennek a dolgok. Rájöttünk, hogy akinek nincsenek motívumai ahhoz, hogy az életét megváltoztassa, annak igazából nem lehet segíteni. Azért akartunk valami mást kialakítani itt. Különben 30 000 forintért dolgozunk. Nagyon kevés pénzért. Azt hiszem, azért tudjuk ezt csinálni, mert valami hihetetlen dolog történik, amióta ún. védett szállóvá lettünk. Engem az motivál, hogy nincs nagyobb dolog annál, mint amikor valaki felismeri, hogy az élete kátyúban van, és változtatni tud rajta. Ebben én bárkinek szívesen segítek. Segítségem semmi más, mint az, hogy melléállok, és támogatni próbálok a saját döntéseiben. Nem én döntök helyette, nem én gondolom ki a megoldásokat. Ha valaki eljut egy olyan pontra, hogy egészen máshogy akarja folytatni ezután az életét, annak segíteni nem akármilyen feladat. Ezek az emberek 20, 30, 40 évet ittak el az életükből. Már az is nagy szó, ha rájönnek, hogy ebből elég volt, ezt a méltatlan életet nem akarják tovább élni. Amikor én elkezdtem ezt a munkát, még nem is volt szociális munkás képzés Magyarországon. Akkor még elég volt a felsőfokú humán diploma. Ez alatt az idő alatt én nagyon sokat tanultam. Sok olyan emberrel dolgoztam, akik már sokkal régebben voltak a terepen, mint én, és sokat tapasztaltak. Az első évek gyakorlata alatt megtanultam azt, amire egy szociális munkásnak szüksége lehet.

Itt jelenleg sokkal inkább mentális segítségnyújtás folyik. Szocioterapeuta képzésre járok, és terápiára is járok. Most ugyan éppen szünetel, de egy videó csoportot vezetek. Olyan filmeket nézünk meg, amelyekben alkoholisták, drogosok, egyéb szenvedélybetegek szerepelnek, és megbeszéljük a látottakat. Általában a filmek hatására kinek-kinek a saját élménye jött föl. Később már nem törődtem annyira a didaktikával. Olyan filmeket is néztünk, amelyekben nem a szenvedélybetegek voltak a főszereplők, hanem amelyekben bármilyen szenvedély megjelent. Így néztük meg a *Nagy zabálást* is. Megbeszéljük, mi az evés szenvedélye, mi a gyűlölet szenvedélye, a háború szenvedélye. A filmek után másfél-két órás beszélgetés következik. A jelenetek kapcsán megosztódik a csoport, és mindenki elmondja a maga hozzáállását, mit éreztek, hogyan értelmezték a látottakat. Ha valaki helyesli a rossz magatartást, akkor a terápiának nem az a célja, hogy az ilyen megnyilvánulást leszerelje, hanem hogy megbeszélje a kiváltó okokat. Ha a házban agresszivitás jelenik meg, azt nagyon erősen szankcionáljuk, mert szerintünk nem az a dolgok elintézési módja. Hiába szocializálódott arra, hiába tanulta otthon vagy a társaitól azt, ez a ház azért van, hogy itt másféle megoldásokat találjon. Ha egy terápiás csoportban valaki elmondja a véleményét, hogy ő neki valami egészen más dolgot jelentett, akkor nem az ő véleményét kell az enyémmhez alakítani, hanem meg kell értenem, honnan érkezik az a

válasz. Tehát ez sokkal elfogadóbb, megengedőbb közösség annál, minthogy én valami kontrollt vagy cenzori szerepet töltenék be. Nagyon sokáig nehezen szólalnak meg. Az újak inkább hallgatnak. Valaki 20 éven keresztül ivott, elmegy az elvonóra, szembe kell néznie azzal, mi történt vele 20 évig. Amikor a terápiákon átlátszóvá válik a világ, akkor nagyon nehéz mit kezdeni avval a büntudattal, szégyenérzettel, ami a szabadulni akarót gyötri. Ebben sincs kényszer. Ha nem akar megszólalni, nem szólal meg. Igyekszünk ugyan elősegíteni, hogy szavakba öntse bajait, de ha neki nagyon sokáig ahhoz van kedve csak, hogy figyeljen és hallgasson, akkor tegye azt.

Olyan ember ide nem kerül be, akinek nincsen arról belátása, hogy hol szúrta el. Igyekszem mindenkit egyenlő figyelemben részesíteni, hogy senki se uralhassa el a csoportot, ne lehessen rossz értelemben hangadó. Ha valaki túl sokat beszél, mindig igyekszem figyelmeztetni, hogy itt ülnek még nyolcan, őket is meg kéne hallgatni! Én már akkor is tudtam, amikor tanárnak tanultam, hogy igazából nem fogok tanítani. Azt tudtam, hogy emberekkel akarok dolgozni, emberekkel beszélgetni, de még nem láttam a megvalósítás formáját. Az elején csak azt éreztem, hogy nem lehet elmenni a nyomor mellett egy kézlegyintéssel. Négy éves koromban meghalt az édesapám egy balesetben. Végignézttem, jelen voltam. Édesanyám ezután idegösszeomlást kapott. Négyévesen valami olyasmit éltem meg, hogy teljesen egyedül maradtam. Erősnek kellett lennem, nekem kellett segítenem másokon. Más a szenvedés, a fájdalom letaglózza, mások elmerülnek benne. Engem meg arra indított, hogy másokon kell segítenem. A régi ismerőseim egy kissé bizarrnak találják a történeteimet. Még ma is sokan azt kérdezik, honnan van nekem ehhez erőm, hogy nem borítanak ki az itteni emberek. Én értem, mire céloznak. Ők nem értik, hogy én éppen innen kapom az energiát. Itt én nem elveszítem, hanem éppen ellenkezőleg; hiába, hogy sokszor fáradt vagyok, gyakran reménytelennek gondolom az egészet, mégis innen kapom az energiát az élethez. Ha valaki rájön arra, hogy mit csinált, és nem kezd el másokra mutogatni, másokban keresni a hibát, az számomra a legnagyobb dolog. Én hihetetlenül becsülöm ezeket az embereket.

A Pro domóban gyógyulni akaró vallomása

Ózdról jöttem, 42 éves vagyok, nő. A kislányom 14 éves. 1989 óta élek Pesten. A hídépítőknél dolgoztam, munkásszállón laktam. De azt 1993-ban eladták. Egyik napról a másikra az utcára kerültem. A fapadosról sok rosszat hallottam, inkább egyedül maradtam mindig. Tudtam, senki sem bízik bennem, ha megtudják, hogy hajléktalan vagyok. Persze ez kölcsönös. Én is tudom, hogy a hajléktalant megpróbálják kihasználni, olcsón alkalmazzák, mert nincs hova fordulnia, senki se védi meg. 1995-ben a Twist Olivér Alapítványnál indult egy szakmunkásképző tanfolyam, itt három évig tanultam könyvkötésze-

tet. Közben megműtöttek, rosszindulatú daganat miatt. Június 20-án nyugdíjaztak úgy, hogy nem kellett sehova se mennem, rokkantnyugdíjas lettem. Fél évig laktam a Fóti úton. Mint afféle örökmozgó, munkát kerestem magamnak. Beálltam buszt takarítani. Iskolaidő alatt nem ittam, csak utána. De ez is elég volt ahhoz, hogy az ott megszerzett helyemet elveszítsem. Megint az utcára kerültem. Elmentem Kiskovácsiba. Ott beültettek egy kapszulát. Ha erre ráisznak, vagy rosszul érzem, vagy halált okoz. Nekem barátaim haltak meg így. Én meg se próbáltam ráinni. Utána a Jászberényi úti absztinens szállóra kerültem. Havonta 2500 Ft. Az egy közönséges szálló, éjjeli menedékhely, de van egy absztinens-szoba, ahol a gyógyulni akarók gyógyulhatnak. A szociális munkás azt mondta, hogy hagyjam ott az éjszakázást. Talált nekem egy jobb munkát. Heti négy órával 1200 Ft-ot kerestem. Az éjszakázást nem bírtam. Pszichiátert akartak szerezni. Olyan indokolatlan lépéseket tettek, amelyek engem megzavartak. Be-gyógyszereztem és elmentem több mint negyven napra az ózdi hegyekbe, egy barlangba. Hetente egyszer mentem le a városba. A Máltaiaktól kaptam egy kiló kenyeret, meg zsírt, azon éltem. Utána mentem Kiskovácsiba elvonókúrára. Ott már azt mondtam, ebből elég volt, ezt én nem csinálom tovább. Közben jártam a Tamasz gondozóba is. Ott a szociális nővér ajánlotta, hogy jöjjenek ide. Hát ez már nagy haladás az eddigiekhez képest. Olyan, mint régen egy felszabadított jobbágy. Itt lakáskulcsot, kapukulcsot kapunk. Nem kérnek ellenszolgáltatást azért, amit tesznek velünk.

Négyen vagyunk egy szobában. Ahol most beszélgetünk, ez a vendégszoba. A belépésem után nem sokkal kellemetlen dolog történt. Ide elhozhatja az ember a barátját, a barátnőjét. Én is elhívtam az enyémet. Részeg volt, kiraktam. Legközelebb megint eljött, még részegebben. Bánatomban én is megittam két pohár forralt bort. Szóltam a szociális munkásnak. Azt mondta, nincs semmi baj. Automatikusán kizártam magam. Visszajövetelem feltétele az volt, hogy hosszabb ideig legyek kórházban. Egy hónapig voltam a kiskovácsi intézményben. Ott örültek nekem, mert nem ittam. Segítettem az orvosoknak. Az idő letelt. Visszajöttem. Szereztem magamnak két takarítói állást. Az az érzésem, hogy félek kimenni innen, mert itt túl jó, ha összehasonlítom avval, ami volt. Vasárnap például Balatonkenesén voltunk, azzal az alkoholmentes klubbal, ahova járok. Azelőtt sohase jutottam el ilyen helyre. Most megértem, hogy úri helyre mehettem Balatonra, fürdőbe. Jó érzés olyan emberekkel együtt lenni, akik nem kerülnek el az utcán. Itt senki nem mondja rólam, hogy hajléktalan. Nem azt kérdezik: hajléktalan vagy? Hanem azt, hogy mikor találkozhatnánk legközelebb? Ha akarsz, te is eljössz hozzánk, ha te is meghívsz. Jó érzés, hogy megbíznak az emberben. Itt telefonon keresnek a munkahelyemről, ha takarítani hívnak. Azért is mondtam a többieknek, ha fölveszik a kagylót, ne azt mondják: menhely! A húgom telefonál néha, ha valamit segíteni kell, különben nem tartjuk a kapcsolatot. Ha elvégeztem

a munkát, akkor elzavar. Kórházban is takarítok. Ott jobban is szeretem, mert ott több az elesett ember, szeretek beszélgetni velük, meg segíteni. Pénzt is tudok megtakarítani, és van bankkártyám. Sok elmegy a dohányzásra, üdítőkre. Kívülálló nem tudja, hogy aki megszokta az ivást, annak a szervezete megszokta a nagy folyadékmennyiséget. A víz nem elég. Azért kell az üdítő az alkohol helyett, hogy az a jóleső teltség érzése meglegyen. Amikor az alkoholista abbahagyja az alkoholt, akkor az evési szokásai is megváltoznak. Megkívánom a főtt kaját. Naponta fél kiló kenyeret megeszek. Azelőtt, amikor ittam, rám száradt, nem kellett. Föl kell tölteni azokat a helyeket, amiket eddig az alkohol foglalt el. Nagyon jó, hogy itt van kondi terem. Nekem a hasamat műtötték, csak a felső testemet tornáztathatom. Ez az a hely, ahol biztonságban érezhetem magamat. Külső támadás nem érhet, mint egy fapadon. A légkör családias. Segítünk egymáson, és ez nagyon jó.

Szeretem az embereket, de sokszor inkább a nyugalmat választom. Szívesen elmennék Budapestről, oda, ahonnan jöttem. Csak az a baj, hogy ott nincs munkahely. Ózdon szükség volna könyvkötőre. Vagy Borsodban, ahol sok az iskola. Egy-egy disszertációt bekötni. Jó pénz, nagyon keveset kell beleinvestálni, a prést magam is meg tudom csinálni, a ragasztó is elég két hónapig a ragasztásra. Egy kisebb házat is olcsóbban kapni, mint itt. Munkát is, aki akar, talál. Itt is vettem az újságot és három napig jártam állás után. Sajnos az elhelyezkedésnél a hajléktalanság 80 százalékban negatívumként szerepel. Van is benne valami igazság. Hogyan vállalhatok én munkát hajléktalanul? Amikor a BKV-buszokat takarítottam, eljött a főnök, megnézni, hol lakom. Amikor a buszok tankolnak, nem lehet akármerre ugrálni. Ha nem is iszom, kipihentnek kell lennem, különben elütnek a buszok. Visszatérve az itteni állapotokra, egészen más, mint ahol addig voltam. Itt nincs nénizés-bácsizás, bejön az ember: szervusz Pista, szervusz Bandi! Hogy vagy? Máshol, ahol voltam, bejöttem. „Jó napot!” fogadott. „Hogy van? Jól? Akkor jó!” Már ment is tovább. Ha azt mondtam volna: Hát bizony rosszul! Akkor is ugyanaz lett volna a válasz, oda se figyelt arra, amit mondtott, meg arra se, aki mondtott valamit.

Itt tanultam meg újra nevetni.

A Pro domóban gyógyulni akaró vallomása

35 éves vagyok. Amikor 14 éves voltam, anyám trombózist kapott, a fél oldala lebénult. Testnevelési tagozatos suliba jártam. Edzés minden nap, télen, nyáron, élsportoló voltam, kitűnő tanuló. A pasaréti iskolába jártam, nem akármilyen emberek gyerekeivel jártam együtt: csupa orvos, mérnök! Latabár Kálmán unokája is odajárt. Aki ott kitűnő volt, az tudott is. Nagyon szerettem a természetet, szerettem kirándulni. Erdész akartam lenni. Nyolcadik után ezt az egy helyet jelöltem

meg a továbbtanulásra. Nem számítottam arra, hogy négyszeres túljelentkezés van. Apámnak, anyámnak semmilyen kitüntetés sem volt, párttagok se voltak soha. Márpedig abban az időben arra jobban figyeltek, mint a tudásra. Összeköttetésük sem volt, így miután nem vettek föl, valahogy sikerült bedugni engem a vegyipari szakközépbe. Sajnos az egyáltalán nem érdekelt. Két évig jártam oda, azzal be is fejeztem. Egy 16 éves embernek már kialakult véleménye van mindenről. Egy értelmes embernek abban a korban már van élménye, öntudata. Aki kollégiumban lakik, sokkal előbb érik, mint aki egész végig apja, anyja mellett nő fel. Sokkal előbb a saját lábára kell állnia, csak magára számíthat, ha el akar érni valamit. Ha kész voltam a leckével, mehettem edzésre, kiengedtek. A tanárokkal valamin összeveszttem a szakközépben. El kellett hagynom az iskolát. Letettem a szakács szakmunkás-vizsgát. Ehhez nem kellett érettségi. Ez jól is működött. A vegyipari szakközépiskolában a fél iskola narkózott már akkor. Ismerték a különböző vegyszereket, tanulták. Ráíttak, tehát narkóztak. Legalább is mindenki kipróbálta. Néhányan rá is szoktak. Azt én kihagytam. Hozzátartozik még a történethez, hogy később is kollégiumban laktam. Annyira haragudtam az anyámra, amiért betegsége miatt nevelőotthonba küldött, hogy nem akartam hazaköltözni. A tanulóotthonból meg kirúgtak, mert mindent időre kellett csinálni. Én meg nem akkor mentem tanulószobára, amikor kellett volna. Akkor már elkezdtem inni. Utcán összejöttünk, egy liter bort megiszogattunk. Tehát nem valami züllött társaság, hanem a szakközépiskolások. Persze nem ittuk le magunkat a részegségig. Aki vendéglátó-ipariba jár, annak védőital az alkohol. Cukrászoknál ugyanúgy. A süteményekhez megkapták a rumot, akinek nem kellett, az otthagyták. A másik megitta. Egyik barátom cukrász volt, hasnyálmirigy-gyulladásba bele is halt. Nem bírta, nem sportolt mint én, nem volt hozzá fizikum. Nagyobb törés volt nekem a barátom halála, mintha a rokonaim közül halt volna meg valaki. A barátait az ember megválasztja, a rokonait nem.

A nőügyek elkezdődtek már tizenhárom éves koromban. A szakközépiskolába sok lány járt. 21 éves koromban bevonultam katonának. A szolgálattal nem volt semmi gond. A katonák egyértelműen isznak. Utána hazaköltöztem. Nem a szakmámban dolgoztam, de jó munkahelyem lett: húst szállítottam. Csak az a baj, hogy az ember feje fölött állandóan ott függ a bárd, hogy vagy megbukik, vagy nem bukik meg. Legkevesebb négy évet lehetett kapni, ha valaki lebukott. Hússal való feketézésnek is lehetne nevezni. Ezt is kellett alkohollal kompenzálni. A nyolcvanas években 4–5000 forintos fizetések mellett 9000-et kerestem. Volt pénzem az ivásra, legfeljebb a minőséget jobban megválogattam. Pezsgővel kezdtem a napot, és még el is láttam az egész rokonságot hússal. Jól ment. Még a húsiparnál voltam, amikor megismerkedtem a feleségemmel. Rosszul sikerült a házasság. De a válás nem viselt meg. Kapcsolataimban mindig én mondtam azt,

hogy elég! Semmiféle törést nem okozott, hogy elhagyott, megcsalt az asszony. A lakásomat, a berendezést is elvitte, amit megvásároltunk. Engem nem érdekelt. Örültem, hogy megszabadulok tőle, csak vigye magával azt is! Szerencsére gyerek nem lett. Azóta sincs, mondjuk nem is hiányzik, harmincöt éves fejjel se. Ha körülnézek, a mai fiatalságnak se jövője, se semmije sincs. Kábítószer, ami már, ahogy mondtam régebben elkezdődött. Az egész rendszer olyan, hogy a fehér ember nem nagyon akar gyereket csinálni. Tulajdonképpen nem vagyok az a csóró, akinek semmije sincs. Megvan egy kétszintes ház, ahol az én lakásom is megvan. De sajnós nem költözhetek oda, mert anyám is ott lakik. Nem akarok hazaköltözni, inkább lakok az utcán. De így volt ez régen is, inkább elmentem albérletbe, nem akartam otthon maradni, önálló akartam lenni. Feleségemmel is csak egy ideig laktam otthon. Az egész kapcsolat nem tartott három évig sem. De akkor is többször három hónapig tartó szünetekkel, amikor összevesztünk. Közös megegyezéssel elváltunk.

Tudtam én a menhelyekről is, de nem akartam odamenni. Barátoknál laktam. De mind rossz barátoknál, mert ittak. Többe került az egész, mint amennyit ért, pénzem nem maradt soha, se kajám. Végül mégis úgy döntöttem, hogy bevonulok egy hajléktalanszállóra. Kiválasztottam az egyik legrosszabbat, a csepelit, mivel csepeli is vagyok. Én soha nem jártam koszosan. Elég jó dumám is volt. Inkább az értelmes emberekkel beszélgettem. Ilyenek is vannak a szállókon. Hiába, ha egyszer kiesik valaki a munkából, bármilyen okból, az még egyszer nem fog visszamenni. Könnyebben megél, hogy elmegy ingyen konyhára, ingyenruha-osztásra. Nekem éppen olyan emberek kellettek, akik megmutatják az útját annak, hogy lehet úgy megélni, hogy ne dolgozzak egy percig se, mégis mindig legyen pénz a zsebembe, nem is kevés. És ne kelljen semmi olyat csinálni érte, amit büntetnének. Mindjárt mondok néhányat. Pl. holnap a papok karitászot csinálnak. Odamegyek, kérek farmernadrágot, kérek cipőt, kabátot. Tudok minden napra egy-két karitászos helyet. Fogom, elmegyek a piacra és eladom. Vagy elmegy az ember a plébánia hivatalba, amikor félfogadás van. Elmondja az ember a mondókáját, hogy ő milyen szerencsétlen, nincs munkája, hajléktalan, és szeretne valami támogatást kapni. A papok, hívők, ha mást nem, egy százast adnak. Sok templom van Budapesten. Csak tíz templomba menjen el. Az naponta két-háromezer forint. A filozófiám is megvan hozzá. Azt mondhatná valaki, koldulni járok. Pedig nem koldulok. Akkor a pap is koldul. Ő is kiteszi a perselyt. Természetesen én nem hiszek az égvilágon semmibe. Se a zen-buddhizmusba, se másban. Az biztos, hogy porból lettem és porrá leszek. A többiben nem hiszek. Csak kitalálja az ember, hogy megnyugtassa magát, azért csak nem fog végképp meghalni. A papok között is nagyon kevés, aki komolyan veszi a hivatását.

Harmincöt éves koromra – egyszer mindenkinek benőhet a feje lágya – meguntam ezt az életet, azért jöttem ide, hogy meg tudjak

szakítani minden kapcsolatot az ivócimborákkal, és abból a körből kikerüljek. Dolgozni fogok. Ha szakácsként dolgozok, és a pincér be akarja hozni a piát, ott már csak a saját akaratomon múlik, hogy iszok, vagy nem iszok. Azt majd eldönti a jövő. Én most jöttem ide. Van egy ismerősöm, aki 36 éves, és úgy néz ki, mint egy hatvanéves. Hát még milyen lenne, ha annyit inna, mint amennyit én naponta megiszok és így nézek ki. Nem is hiszik el, hogy létezik. Nem most kezdtem. Húsz éve lassan tíz litert, most már hét litert, és még menni is tudok. A mennyiséget egyszerűen föl se veszi egy idő után az ember. Az orvosok azt mondják, aki naponta megiszik egy üveg sört, az alkoholista. Nem! Az nem alkoholista, természetes dolog, hogy valaki a hűtőbe tesz nyáron egy üveg sört. Melege van, megissza. Nekem érdekes módon jobban ízlik a paradicsomlé, meg a tonik. Én megmondtam annak idején anyámnak is, meg mindenkinek: én azért iszok, hogy részeg legyek. Felejtsek, ne foglalkozzak a problémáimmal. Kompenzálom a feszültséget, kikapcsolom az agyam. Különbözően állandóan rágódok rajta, még agyvérzést kapok. Én nem vagyok szerencsétlen. Nem is panaszkodhatok senkire. Én azért ittam, mert inni akartam. Azért jöttem ide, mert már harmincöt éves vagyok, éppen ideje abbahagyni. Addig haza se akarok költözni. Feleségem idősebb volt nálam. Ő is iszik. Arra is gondoltam, hogy harmincöt évesen én is csinálhatok egy gyereket, persze, nem egy 55 éves nőtől, hanem egy hozzám valótól. Csak olyat elég nehéz találni. Ilyen korban már válogatós az ember. Nekem olyan nem kell, akinek három gyereke van, de még egy se legyen, mert senkinek a gyerekét nem fogom fölnevelni, csak a sajátomat és az bőven elég lesz.

A Jászberényi úti menhely és védett szálló vezetője

Az Alapítványt 1992-ben hozta létre a Népjóléti Minisztérium hajléktalanszállók létrehozására és működtetésére. A Jászberényi úti eredetileg átmeneti hajléktalan szállásnak és éjjeli menedékhelynek indult, tavalytól kezdve egy rehabilitációs szinttel is kiegészült. Az éjjeli menedékhely 65 fős. Téli időszakban többen jönnek. Este fél hattól reggel fél nyolcig tartózkodhatnak a szállón. Érkezési sorrendben jöhetnek be. Kiosztjuk az ágyakat. Ágyosztás után következik a vacsora. Általában leves, utána tészta, olykor kapunk húst is. Egy hentes rendszeresen küld adományokat. Mások karácsonykor, húsvétkor szoktak meglepni bennünket. A fürdéshez, tisztálkodáshoz, mosáshoz biztosítunk mosóport, sampont, törölközőt. Mosáshoz forgótárcsás mosógépeink vannak. Szárítani is tudják a ruháikat, a melegvítárolóban. Villanyoltás este 10 órakor van. Hajnali 1/2 4-től ébresztő. Ha föliratkoznak, akkor ébresztjük őket. Értéktárgyaikat a megőrzőbe be lehet adni, és reggel kiváltani. Így el lehet kerülni az esetleges lopásokat. Általában az idősebb nyugdíjasok a nyugdíj érkezésekor be szoktak rúgni, és ilyenkor még a maradék pénzüktől is megfosztják őket. Reg-

gelire teát, és ha kapunk, akkor még kenyeret is tudunk adni. A törülközőket reggel kell leadni. $\frac{1}{2}$ 8-kor el kell hagyni a szállót. Ez az éjjeli menedékhely, amiről beszéltem. Ennek van egy 12 fős része, amit úgy hívnak, hogy B típusú fapad. Ezt azok számára találtuk ki, akik munkát vállalnak, azért, hogy ne szoruljanak ki, ha esetleg többen jelentkeznének, mint amennyi férőhely van. A munkaidő sokszor 5 óráig is tarthat. Már nem érne ide, amikor az ajtót nyitjuk. Ezek részére fix ágyat biztosítunk. Este $\frac{1}{2}$ 6–8-ig kell beérkezniük. Ugyanakkor megkívánjuk, hogy legalább minimális mennyiségben takarékoskodjanak. Ez 5000 forint bankbetétszámlát jelent. A számlára azért volt szükségünk, mert eleinte munkáltatói igazolásokat kértünk. De az eredmény folyamatos hazudozásnál többet nem eredményezett. Három hónapig maradhatnak a B típusú fapadon. Ez alatt meg kell oldaniuk, hogy valamilyen átmeneti szállóra kerüljenek, vagy lakhatásukat más módon oldják meg. Nálunk is működik átmeneti szálló. Ez lenne a harmadik lépcső. Az első lépcső azoknak való, akik nem sokat tesznek azért, hogy kikerüljenek ebből a mókuserékből. A B típusú fapadon már megvan az igény a másfajta életre, már dolgozni járnak.

Az átmeneti szállón már kicsivel jobb körülmények között zajlik minden. Ott már komolyabb a szándék az életmódváltoztatásra. De sok a visszaesés, elveszti az állását, nincs ereje ellenállni az alkoholnak. Természetesen olyan is van, aki kiverekszi magát a gödörből. Az átmeneti szállón fél évig lehet lakni hivatalosan. Szerződést kötünk, amelyben szintén benne van a takarékoság. Sajnos nagyon sok a személyiségzavaros egyéniség a hajléktalanok között. Fél év nem elég a váltásra. Nagyon nehéz megállítani azt, aki elkezd lefelé csúszni a lejtőn. Fél év eltelte után hosszabbításra is van lehetőség, ha betartotta a sajátmaga által vállalt kötelezettségeket, amelyekre szerződött. Megvan a minimum a takarékosággal kapcsolatban. Előfordul, hogy valaki jóval többet vállal, mint amit bír. Egyezkedés kérdése a továbblépés. Beszélgetünk is velük, hogy fel tudják dolgozni hajléktalanságuk történetét, problémáikat. Nagyon keveset tudunk tenni. Kevés a sikertörténet. A legfelső lépcsőfok a rehabilitációs szint. Eredetileg is így képzeltük el. Ők már jelentős mértékben tudnak takarékoskodni, erős a szándékuk, hogy visszatérhessenek a polgári életbe. Ezek a leszokott alkoholisták. Sok a nehézség azért velük is. Az alkoholnak olyan személyiségroncsoló, fizikailag roncsoló hatása van, hogy nem elég néhány hónap, még egy év se a helyrehozatalához. A végállomás a lakáshoz juttatás. Nem tulajdonba akarjuk adni ezeket a lakásokat, mert az megint csak óriási kockázat. Az előtakarékoságunk eredményeként bérleti viszony létesül az alapítványunk és a kliens között. Ez azt jelenti, hogy a bérleti díj minimális, vagy adott esetben nincs is. Ez attól függ, hogy a szerződő fél mit tud vállalni. Természetesen az előtakarékoságot folytatnia kell. Ezek már elég nagy összegeket tudnak összegyűjteni, noha nem annyit,

mint amennyi egy lakás ára lenne. Ha sikerül lakáshoz jutnia, akár az önkormányzattól, akár lakáskassza eredményeként, akkor az alapítvány hozzá tud járulni a lakás felújításához. Az önkormányzati lakáshoz semmi beleszólásunk sincs. Csak az alapítványi lakásnál szólhatunk bele. Ezek az említett lépcsőfokok állnak a hajléktalanok rendelkezésére. Ezenkívül orvosi rendelőt is működtetünk. A gyógyszereket mi váltjuk ki a betegnek, mert az a tapasztalatunk, hogy a receptet hiába adjuk a beteg kezébe. Lézeres kezelésben részesülhetnek a fekélyes betegek. Az alkohol hatása a magas vércukor, a magas vérnyomás. A közfürdő pályázati pénzforrásból működik. Hétfőn, szerdán és pénteken lehet fürödni fél tíztől fél hétig. Ide sokan járnak. Elég népszerű. Nem azonos a nappali melegedővel. A fürdőben csak a tisztálkodás a cél: a körömvágás, a borotválkozás. Időnként jön egy borbély, aki ingyen megnyírja a rászorulókat.

A rehabilitációs szinten kettőtől öt évig maradhatnak az oda bekerülők. Jogszabály írja elő a maximumot. Nem szeretnénk, ha 5 évig itt lennének. Szeretnénk, ha lakáshoz tudnának jutni. Ebben mi nagyon csekély mértékben tudunk segíteni. Rá vagyunk utalva a pályázatokra, amelyeken legfeljebb egy részesülhet lakásban. Kinn általában azért nem tudnak megállni a lábukon, mert újra elkezdenek inni. Nyolc emberünk van. Ebből két ember elhelyezésére van remény. A lízingforma annak jó, aki olyan jól tud keresni, hogy magasabb összeget is tud vállalni. De úgy mennek fölfelé a lakásárak, hogy erre kicsi az esély. Éppen a kislakások ára nagyon drága, a rezszi szintén. A rehabilitációs szintre kerülőknek hetente egy csoportterápiás foglalkozásuk van. Pszichológus vezeti a terápiát. Erről én nem tudok, nem is tudhatok, hiszen akkor elvesztené a titkosságát. Természetesen azért én is meghallom, ha súlyos bajuk van, a résztvevőknek nem kell félniük indiszkréciótól.

Előfordult már olyan is, hogy valakit ki kellett tiltani verekedés, lopás miatt, amit mi is megtudtunk. Ez szólhat egy napra, de végleges kitiltás is lehet belőle.

A Jászberényi úti átmeneti szálló szociális munkatársa

Itt télen harmincöt fő tartózkodik. Nyáron kisebb a létszám. A szállóra úgy lehet bekerülni, hogy felvételizni kell. Minden héten szerdán van a felvételi beszélgetés a szociális munkással. Egy héten egyszerre csak két ember jöhet. Akárhonnan jöhet. Tehát nemcsak a B fapadosból. Más intézmények is küldhetik. Csak az kerülhet be, akinek munkahelye van. Hogy az bejelentett munka, vagy alkalmi, lényegtelen. A felvételin majdnem egy órát szánunk egy emberre. Részletesen kikérdezzük az életét, a sorsát: Hogyan lett hajléktalan? Hogy él? Honnan jött? Mi a munkája?

Van-e keresete, amiből félre tud tenni az alatt a hat hónap alatt, amíg itt lakhat? A 2500 forintos díjat ki tudja-e fizetni, amit mi kérünk

tőle a szállásért? Legalább 5000 forintot kell félretennie havonta. Nyitnia kell egy folyószámlát. Ezt minden hónapban bemutatja a szociális munkásnak. Így lehet nyomon követni, hogy mennyit tett félre. Ez nem absztinens szálló. Itt nem feltétel, hogy egyáltalán ne igyon. Természetesen aki a felvételre is beállítva jön be, azzal nemigen tudunk kezdeni valamit. Ittasan nem szabad bejönni a szállóra. Hogy kinn iszik-e, vagy nem, azt nem kérdezzük! A lényeg, hogy dolgozni tudjon, és mennél kevesebb pénze menjen el alkoholra, különben nem tud félretenni. A felvételin feljegyezzük az életútját. Megkérdezzük a terveiről, céljairól – mégis mit óhajt csinálni a hat hónap alatt, ha történetesen fölveszik? A hathónapi tartózkodási idő megtoldható még hat hónappal. Ha a hajléktalan kéri, összeül a szociális munkások tanácsa (team). Megbeszélik, hogy eddig mit valósított meg az elhatározásaiból. Ha arra érdemesnek bizonyul, akkor maradhat még fél évig. Ez attól függ, mennyit tett félre, és hogy dolgozik-e rendszeren. Viselkedése megfelel-e az általános polgári normáknak. Egy év a maximum. Többet nem hosszabbítunk. Az alapítvány közvetlenül nem tudja őket lakáshoz juttatni. A lakáskérdés elég szomorú dolog. Túl sok mindent nem tudunk csinálni. Lakáshoz az jut, aki elég talpraesett, képe van hozzá. Tehet félre pénzt lakáshitelre a Fundamentánál, az OTP-nél. Ez az egyik lehetőség. Ez természetesen pár év, amíg összegyűjt annyi pénzt, hogy megfelelő hitelhez juthat. Kislakást vehet. Azután tíz-tizenöt évig vagy akár 20 évig törleszt. Ha már innen mennie kell, akkor legjobb, ha megismerkedik valakivel, akinek lakása van, és összeköltözik vele. Albérletbe megy. Esetleg többen közösen, akkor egynek nem olyan drága. Úgynevezett albérlők háza is létezik. Itt kedvező feltételek mellett lehet albérletet kapni. Ide pályázni kell. Itt is feltétel bizonyos összegű félretett pénz. Elég korlátozott lehetőség ez is. Mi segítünk pályázni az illetőnek.

Az önkormányzat is kiír pályázatot évente egy lakásra. Intézetünk ajánlja azt, akit a legalkalmasabbnak tartunk a bérleti jog elnyerésére. Később, ha tudja, meg is veheti. Azt a pályázót részesítik előnyben, akinek több félretett pénze van. Ezek általában lerobbant lakások. Az a feltétel, hogy aki beköltözik, az tatarozza. A felvételi megbeszélésen mindenki nagy elhatározásokkal indul. Persze többet fognak félre rakni, nemcsak ötöt, de tízezret! Örülünk, ha az ötezret félrerakja. Ritka, aki megszállottként rakosgatja félre a pénzét. Az ilyennek általában sikerül valamilyen lakást szereznie. Magamról annyit, hogy én gyerekkoromban pszichológus akartam lenni. Előszeretettel néztem Ranschburg professzor Családi kör című műsorát. Ő volt a példaképem. Valahogyan a Bárczi Gusztáv gyógypedagógiai főiskolára kavarodtam. Szociális munkásként az idén végeztem. Több helyen dolgoztam már, szociális ellátásban, fogyatékos gyerekekkel, utcagyerekeknek klubot szerveztem. Itteni munkámat két éve folytatom. Úgy érzem, ez az, ami engem érdekel. Ez a főállásom, de most, hogy elvégeztem a főiskolát, azon gondolkozom, hogy még egy mellékállást is

vállalok. Számítógépes vonalon próbálok majd munkát találni. Én itt negyvenórás vagyok egy héten. Van egy közös megbeszélésünk (team), van egy gondozási nap, amire be kell jönni, ilyenkor a kliensekkel foglalkozunk. Figyelni kell, hogy a betegszobások megkapják az ételüket, ne jöjjen be ittasan senki, a nézeteltérések elsimítása is a feladatom, ha ügyeletes vagyok. Van, akivel csak este találkozhatok. Szerdán például, a gondozási időben nem ér rá. Minden szociális munkásnak van egy kijelölt napja, általában 4–9-ig. Ilyenkor beszélnek meg a kliensek ügyes-bajos dolgait. Ha valaki elhagyja magát, akkor felkarolni, biztatni! Minden szociális munkás ismeri a saját pártfogoltjai munkakörülményeit. Ahol kihasználják, tanácsot adni, hogyan próbálja kikerülni, elkerülni azt. A hajléktalanságukat nem híresztelik. Személyi igazolványukba belekerülhet ideiglenes lakcímként az átmeneti szállás. Az itt lakó dolgozók rendszeren mosakszanak, rendszeren öltözködnek. Senki se mondaná róluk, hogy hajléktalan szállón laknak. Én nem veszem észre, hogy lenéznék őket.

A Jászberényi úti átmeneti szálló lakója

Gyermekkoromról nem tudok semmi különöset elmondani. Apám alkoholista volt. Én igyekszem nem az lenni. Utálok az erőszakot. Gyermekkorom óta sportoltam. Hivatásos katona lettem, '81-ben leszereltem. Azóta vállalkozásokból tengetem az életemet. Kétszer elváltam, egyszer hivatalosan. Másodszor 8 év után szakítottam meg élettársammal a kapcsolatot. Harmadszor megint ugyanaz. Azért kerültem ide, mert otthagytam mindent a gyerekeknek, meg az asszony-nak. Most mint szabadúszó vállalkozó, éppen az építőiparral foglalkozom. Most fejeztem be egy munkát. Betéti társaságom van, azonkívül biztonságtechnikával foglalkozom. Pereskedem a pénzemért. A legutolsó munkámért a szerződő tulajdonos nem hajlandó fizetni. Most számoltam ki: 196 200 forint a tartozása. Kap majd felszólítást, lehet, hogy külön a munkahely is kap egy felszólítást. Én néhány hónapon belül szerzek lakást magamnak. Ezt a pénzemet, ha más-hogy nem, behajtatom. Arra használom, hogy fejlesszem a vállalkozásaimat. A betéti társaságom rendkívül szerteágazó tevékenységekbe tud belépni, csak megfelelő szakemberek kellenek hozzá. Most például az építőiparban dolgozom, szeptembertől egy biztonságtechnikai céget alapítok egy ismerősömmel. Eddig is foglalkoztam biztonságtechnikával. Elég jó nevem volt a szakmában. Mindig azzal foglalkozom, ami a betéti társaság tevékenységébe beletartozik, amivel tovább tudok lépni. Embereket tudok alkalmazni, ki tudom őket fizetni.

Az átmeneti szállón 1 hónapja vagyok. A nulláról indultam. Azóta fejlődtem annyit, hogy sok mindent meg tudtam oldani. Először a Moszkva téren kezdtem, mint más munkanélküli. Onnan jutottam idáig. Végzettségem repülő-gépészmérnök, azonkívül karosszéria-lakatos, hegesztő, targoncavezetői végzettségem van, mind dokumen-

tálva. A katonaságtól azért jöttem el, mert a ranglétrán való fölmenetel érdekében való nyalizás sohasem volt a kenyerem. Nem akartak engedni a katonaságtól, éppen azért, mert jó szakember voltam. '85-től elhúzódott egészen '87-ig, amikor végre beadták a derekukat. Pedig küldtek volna már akadémiára, mindenhova. Teljes hivatástudatom elpárolgott. Pedig a repülőszakterületen valóban hivatástudattal indultam, de sajnos nem bírtam elviselni az emberi butaságot. Azért is mentem katonának, mert világ életemben repüléssel szerettem volna foglalkozni. Előtte is már sportrepüléssel foglalkoztam. Azt gondoltam, nemcsak erőszakkal lehet legyőzni az ellenfelet, hanem azzal, hogy lebeszéljük az erőszak alkalmazásáról. A katonának parancsolnak ugyan, de akiben van erkölcsi tartás, annak csak bizonyos határig parancsolhatnak. Ami ellenkezik az erkölcsi elveivel, azt nem vállalja. Ha ezért kirúgják, vállalnia kell a következményeket. Szüleim Püspökladányból Pestre költöztek. Elváltak. Nevelőintézetbe kerültem. A magam erejéből lettem azzá, amivé lettem. Általános iskolás korom után már önálló életet éltem. Rengeteget olvastam. Kicsit más voltam, mint a többség. Az ifjúsági mozgalomig még eljutottam, de a pártba nem léptem be. Ki is kezdtek volna. Csakhogy én tudtam olyasmiket rólok, amit nem szerettek volna, ha mások is megtudnak.

A Jászberényi úti átmeneti szálló lakója

Én Kaposváron nevelkedtem. Marcaliban születtem, intézetben nevelkedtem. Szüleimet máig nem ismerem. Azt se tudom, hogy vannak-e testvéreim, vagy nincsenek. 18 éves koromig voltam az intézetben. Onnan kieresztettek dolgozni 16 éves koromban. Az iskolát elvégeztem (általános iskola). Szakmát nem tanultam. Az intézet fizette az albérletet 18 éves koromig. Akkoriban kellett volna kapnom 30 000 forint önálló segélyt, amit sajnos nem kaptam meg. Még válaszra se méltattak (1978-ban történt). A kérvényre felém se néztek. Először a Kaposvár mgtsz-nél dolgoztam, aztán a kaposvári cukorgyárban, egy évet. Utána följöttem Pestre. Azóta is itt dolgozom. Akkor munkásszállón laktam, a Fővárosi 4. sz. Építőipari Vállalatnál. Ott dolgoztam 5 évig. Utána mentem a BKV-hoz. Ott is munkásszállón laktam. Ott dolgoztam vagy 4 évet, megszakítással, mert közben visszamentem Kaposvárra. Ott dolgoztam a Dömsödi mgtsz helyi kirendeltségén, mint segédmunkás. Azt is otthagytam. A Somogy megyei Állami Építőipari Vállalathoz mentem. Utána visszatértem a BKV-hoz, a pályafenntartásnál dolgoztam. Gyomorfekélyt kaptam. Azt mondták, a rendszertelen étkezés az oka, meg a munkával kapcsolatos sok idegeskedés. Kórház után munkanélkültre kellett mennem, másfél évig. Ugy kerültem a Madridi úti Vöröskereszt Szállóra, hogy egy illető ajánlotta. Ott laktam 7 évig. Nemrég hallottam erről a szállóról, hogy ez nyugodtabb, normálisabb hely. Nem isznak úgy az emberek, nem kötekednek, nem lopnak. Itt szeretném kihúzni, amíg lehet, persze,

ha hosszabbítanak. Közben takarékoskodom. Lakást szeretnék. Mégse itt éljem le az életemet. Egy szálló mégsem lehet végső úti cél. Hogy meddig maradhatok, tudom ez a szálló vezetőségén is, meg rajtam is múlik. Ha rendesen dolgozni tudok, akkor maradhatok. Ha nem, akkor mehetek, amerre a szemem lát. Én igyekszem takarékoskodni. Tudom, 5000 forint a minimum.

Most helyezkedtem el egy új céghez. A Honvéd kórház mosodája a Centrál mosoda. Egyelőre várom a fizetést. A fizetéstől függően rakok be pénzt a takarékbába. Az 5000 forintot mindenképpen berakom. Azzal indítok. Aztán később, majd ha többet tudok, akkor többet rakok a takarékbába. Mondhatom, hogy ez nem rajtam múlik. A végsőkéig úgysem húzhatja az ember itt a szállón. Saját lakást akarok, ha nem is nagyot, egy egyszoba-konyhás, fürdőszobás lakást. Ennél nagyobb nem kell egy egyedülálló embernek. Persze én sem akarok életem végéig egyedülálló maradni. Megmondom őszintén, még nem találtam megfelelő hölgyet, akivel össze tudnék állni. Egy barátnőm volt már, de nagyon ivott. Kénytelen voltam meneszteni. Megmondtam neki, nekem ez nem életcél, így nem lehet élni! Csak a pénz, meg a pénz ment rá. Albérletben lakott. A lakásadója is egy vékony beteges öreg néni, alig bírt járni. Hát ez nem élet! – mondtam neki. Na persze, én is megiszom a magam sörét, mint mindenki általában. De hogy rámenjen minden pénz, azt már nem! Egyelőre a takarékoskodás az életcélom. Különben rokkant nyugdíjas is vagyok. A rokkant nyugdíjam nem sok: 15 900 Ft. Még a Madridi úton laktam. Mentem volna pecsételtetni, amikor rosszul lettem. Akkor is a gyomrom cseszett be. Gyomorfekélyt állapítottak meg. Tüdőgyulladás is kaptam, amiből tbc lett. Elég hosszú ideig kezeltek, Budakeszin a szanatóriumban. Utána, ahogy kiengedtek, még négy évig kellett járnom gyógyszeres kezelésre. Kikerülésemkor megindítottam a leszálalékolatásomat. Saját magam intéztem, mert akire rábíztam, az rajta ült a papírokon, két hétig. Én meg azt mondtam, annyi idő alatt én röhögve elintézem. Munkahelyeim jegyzékét nagyjából összeállítottam. A többit a nyugdíjfolyósító kikereste. Akkor százalékolta le 67 százalékra. A tüdőm meggyógyult, az egyik fülemre nagyot hallok. 50 százalékra százalékolta le. A rokkantnyugdíj az egyik jövedelmem, a másik meg a mosodai munkám bére. Az 50 százalékos nem nyugdíjat kap, csak járadékot. Májusban kellett volna mennem bizottság elé, de nem jött papír. A jövő héten be kell mennem a Fiumei útra az orvos bizottság elé. Ha nem megyek, akkor megvonják. Így valahogy ki tudok jönni. De a mai árákhoz semmi se elég, megmondom őszintén. Már előfordult, hogy vettem fél kiló kenyeret száz forintért. Kicsit meglepődtem. A kormány mindenkinek segít, csak külföldi legyen, de a saját népének nem segít.

Ha engem kérdeznének, mint múltkor a televízióban kérdezték, melyik rendszer volt jobb, a Kádár-rendszer, vagy a mostani, én azt válaszolnám, hogy a Kádár-rendszer jobb volt. Kár, hogy a külföld

arra már nem adott több hitelt. A szüleimet nem az, hogy nem kereshem, mert az hülyeség lenne! Csak azt nem tudom, hogy kezdjek neki. Az intézeti tanárom azt mondta: kidobtak a hóba. Egy idős asszony talált meg. Kétéves korom óta az állam nevelt, addig nevelőszülőknél voltam. A szüleim állítólag Böhönyén laktak, Marcali mellett. Még nem mentem oda, megmondom őszintén. Ott valószínűleg megtudnám, hogy s mint. Az életben sok megrázkódtatás ért, nincs szükségem még egyre. Az intézetben, ha kellett, ha nem, ütötték az embert. Ha jól csináltam valamit, az is baj volt. Pofára mértek mindent. A gondviselőm adta be a kérelmemet a 30 000 forint kezdési segélyért. Őt se méltatták válaszra. Már nyugdíjba ment szegény. Ő mondta nekem, hogy sajnós az ilyen pénzeket általában lenyelik. Elkönyvelik, mintha kiadták volna, pedig meg se kapta az illető. Nagyon meglepődtem, amikor ezt meghallottam tőle. Nehezen barátkozom. Inkább tartózkodom az idegentől. Előbb jól megnézem, ki legyen az, és milyen ember. Ritkaság, ha sikerül! Haverságot is csak mértékkel folytatok. Ha nem vigyáz az ember, hamar kihasználják. Nem azt mondom, hogy nem hívok meg egy-két havert, ha úgy adódik, de rendszert nem csinállok belőle. Ajánlottak nekem egy takarékjegyvet az OTP-nél. Az a jó, hogy nincs kikötve, mennyit kell berakni. Amennyi éppen van, annyit lehet berakni. Szóval nincs meghatározva. Az OTP-nél azt mondta egy kedves hölgy: ez azért jó magának, mert ha hitelt akar fölvenni, akkor számíthat a segítségünkre. A jövő héten délelőttös vagyok. Fél ötkor kelek, 61-essel be az Örsre, a piros 32-essel a Honvéd kórház mosodájához fél hatra oda is érek. Szórákozásra már nincs lehetőségem. Örülök, ha hazajövök és pihenhetek.

A Jászberényi úti hajléktalan szálló „fapados” B részlegének lakója

25 éves vagyok. 13 éves koromban kerültem állami gondozásba, egészen 22 éves koromig. Édesanyám '90-ben meghalt. Édesapámat nem ismertem. A nevelőapámmal nem tartom a kapcsolatot, se a két nővéremmel. Két szakmám van: sertésgondozó és baromfitenyésztő, és szobafestő. Kaptam az államtól egy lakást. Az unokaöcsém kiadta albérlésbe a tudtom nélkül. El kellett adni. Hajléktalan lettem. Az egyik ismerősöm elhozott erre a szállásra. Azóta vagyok itt. Előtte ittam, szipuztam. Most, mióta dolgozom, már nem csinálom. Mondtam már, hogy nevelőapámmal és nővéreimmel nem tartom a kapcsolatot. A nagybátyámhoz szoktam néha lejárni, keresztanyámhoz is elmegyek néha. Egyedül élek, de megpróbálok talpra állni. Kaptam lehetőséget, amit elszurtam. Többet értek a haverok, meg a barátok, elúszott a lakás. Rájöttem, hogy ha most nem állok talpra, ha nem kezdem újra az életemet, akkor elsüllyedek, végem van. Ha valakinek egy kis akaratereje van, tudja, mi az életcélja, és meg is tudja valósítani, akkor talpon tud maradni. Ha meg nincs, akkor az az ember meghalt. A

szakmáimban nem tudok elhelyezkedni. Ismerősömmel az Expresszben föladtuk a hirdetést. Fel is hívtak. Megbeszéltük az illetővel a találkozót, kérdeztük, hogy kell-e hozzá igazolás, szerszám. Azt mondta, nem kell, csak a tudás. Amikor meglátott, azt mondta: kisebbséget nem vesz föl! Holott ő sokkal sötétebb bőrű oláh cigány volt. Nem értem, miért különböztetik meg egymást bőrszín alapján az emberek. A fajgyűlöletet nem értem. Ez már rasszizmus. Minél többet mutat az ember, annál rosszabb. Megmutatja az ember a kisujját, akkor már kell az egész keze. Nem tudják, hogy ugyanolyan normális ember lehet egy japán, vagy kínai vagy egy magyar. A bőre alapján nem szabadna elítélni senkit. Ugyanakkor a barna bőr a divat. Azért mennek leégetni a bőrüket az emberek a szoláriumba, vagy mi a turbóba. Ha valakinek természetes barna a bőre, az már nem tetszik. Azért nem vettek föl, mert rám fogták, hogy cigány vagyok. Végül is nem tagadom, mert van bennem cigány vér. Máshol is próbálkoztam, kőműves mellett is, visszautasítottak.

Én már nem törődök azzal, hogy milyen munka, csak valami tisztességes munka legyen. Az embernek egy kutya becsülete van. Ha én valamit adtam, akkor elvárom, hogy az is adjon vissza. Én a környezetemnek mindent megadok, hogy jól érezzék magukat. Ha ők jól érzik magukat, akkor én is jól érzem magam. Ha én úgy érzem, hogy valamit nyújtottam a közösségnek, mégis másképp állnak hozzám, ott valami nincs rendjén. Az egyik sráccal, aki szintén itt lakik, együtt voltam állami gondozott. Az állami gondozottak között nem volt olyan összetartás, mint ami itt van ebben a közösségben. Az intézetben nem álltunk ki annyira egymásért, mint itt. Pedig sokszor azt se tudjuk egymásról, ki hova valósi, honnan jött. Mégis jobban védjük egymást, mint ahogy az intézetben, ahol nyolc-tíz évet lehúztunk egymás mellett. Egyik-másik intézetis társammal tartom a kapcsolatot. De akinek egy körömfeketényivel jobban megy, az már lenéz. Olyan is van, akinek ugyanúgy megy, mint nekem, az meg azért nem áll szóba velem. Egy ismerősöm örökölt négy és fél milliót. Kapott az államtól lakást, amit a főváros berendezett neki, meg minden, teljesen tetőtől talpig. Ez az ember 20 napon belül elköltötte a négy millióját, plusz a lakás árát, meg a lakást. A Moszkva téren csövezik. Ha én nekem ilyen lehetőségem lenne... Mindig az a rossz, aki jó akar lenni. A másik haverom három és fél szobás lakást örökölt Dunaújvárosban. Az államtól kapott támogatást, valami másfél milliót, csak arra, hogy a lakást felújítsa. Ebből a másfél millióból csak a vendégszobának meg az előszobának a parkettáját kellett volna megcsinálni. Ehelyett följött Pestre. A Keletiben egy vadidegennek odaadta a pénzét, hogy fogja már meg, amíg ő elmegy a WC-re. Mire kijött, a pénze hol volt, hol nem volt. Nekem is odaadhatta volna, ott voltam, egy intézetben nevelkedtünk. Egy vadidegenben mégis jobban megbízott, egy jöttmentben, mint bennem. Ezeket az embereket valahogy nem értem. Ha én kapnék, vagy keresnék, nem milliókat, csak öt-hatszáz ezer forintot,

jobban megbecsülném. A haver csak addig haver, amíg nekem van, ha elfogyott, már nem ismer. Ez is érthetetlen. Ismerősöm van a nyolcadik kerületi romaparlamentben. Ő képeket fest, mégis kiutasították. Megígérték neki, hogy kiviszik Hollandiába a képeit, megpróbálnak kezdeni velük valamit. Azóta is próbálják. Egy fityinget se látott viszont a képeiből. Most egy betonútépítő kft.-nél vagyok segédmunkás. 250 Ft az órabérem, kéthetente fizetnek. Kétszáz forintot kapunk kajára naponta. 1800 Ft naponta, úgy lehet számolni. Ha 10 napot számolunk, az 18 000 Ft. Most nyitottam egy betétszámlakönyvet, a fizetésem háromnegyed részét abba beteszem. Arra is jó ez, ha netalán fuccsba megy a kft., akkor is legyen pénzem újraindulni, újrakezdeni, új életet tudjak kezdeni.

A sertés és baromfitenyésztő szakmát még az állami gondozás éve alatt tanultam ki. Választhattam volna gyümölcsfatermesztést is, de én inkább az állatokat választottam. Édesanyám azt mondta: vagy legyen festő, vagy hentes. A festőit leraktam. Ha egy kicsit összeszedem magam, megpróbálok állattartással foglalkozni. Van életcélom, csak nehéz megvalósítani. Az unokaöcsém meg én elszúrtuk a lakásomat. Megpróbálok újra. Ha volna lakásom, meg rendes keresetem, tudnék én mit kezdeni magammal. Csak ahogy mondtam, nehéz. Én nem nézek le senkit, engem meg lenéznek. Egyedül érzem magam. Pedig közösségbe is jártam, olyan normális emberekkel, akik családban nevelkedtek. Összejöttünk, elmentünk nyaralni. Jól éreztük magunkat. Sajnos szétszóródott a brigád. Mindenki mást csinál. A közmondás is azt mondja: ki mint vet, úgy arat. Úgy már nem iszok, hogy elvigye a pénzt. Nem tudom, más hogy van vele, de aki napi tíz-tizenkét órát lehúz a tűző napon, az megszolgálta az üveg sörét vagy borát. Nem úgy, mint más, nem csinál semmit, inkább elmegegy koldulni. Megkeresi a napi két-hárromezer forintját. Addig ki se jön a kocsmából, amíg pénze van. Ételre már nem futja. Én ezt már nem csinálom. Ez valahogy nem élet. A menyasszonyom a gyermekemmel volt várandós. A gyermek születése előtt azt mondta: lemegy hétvégre a nagymamájához disznót vágni. Ez körülbelül másfél éve történt. Azóta vágja a disznót. Egy közös ismerősünkkel jött össze. Íratott vele egy levelet nekem, hogy 5 nap múlva lesz az esküvőjük, az én gyerekemmel ráadásnak. A közös ismerős közölte, hogy ő a saját nevre veszi az én gyerekemet. Én meg felejtsem el! Én nem tudom, hogy mit jelent családban nevelkedni! Hiányzik a szeretet. Nem sajnáltatni akarom magamat, mert nem akarom sajnáltatni magamat. Ha választani lehetett volna, inkább családban nevelkedtem volna, mint intézetben. Sok ismerősöm van, akik családban nevelkedtek. A szüleik azzal fenyegetődznek, ha egy gyufaszálat nem oda tesz, ahova kell, akkor berakják állami gondozásba. Én senkinek se kívánom azt az életet. Még az ellenségemnek se kívánom, hogy azon keresztülmenjen, amin én keresztülmentem. Nagyon elhanyagoltam magam, amikor bekerültem, nem tisztálkodtam, nem adtam magamra. A legutolsó

MAGYAR VALÓSÁG

csöves hozzám képes mesebeli királyfi volt. Ha akkor az egyik nevelőm a szárnyai alá nem vesz, teljesen elzüllöttem volna. Az ő segítségével jöttem rá lassan-lassan, hogy az nem élet, ha semmit se csinállok, csavargok, erdőben alszok, barátokhoz, ismerősökhöz nem mehetek, nyakig mászok a kukába, onnan eszek. Szerintem minden normális ember megpróbálja a maga kis életét helyrehozni, ha eltolta. Ha egy munkahelyen leírom az életrajzomat, közlöm velük, hogy állami gondozásban nőttem föl, egyből úgy állnak hozzá, hú akkor ez betörő lesz, tolvaj lesz, nem fogja megállni a helyét. Nagyon jól esik, hogy önnel így elbeszélgethettem. Tudom, hogy van egy ember, akivel el tudok beszélgetni, aki meghallgat. Jobb lett a közérzetem. Még egyszer mondom, nem sajnáltatni akarom magamat.